

ՊԱՏԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուշկարիոյ համար	12 ֆր.
Տարեկան	6 "
Վեցամսեայ	15 "
Մասնատարեկան	8 "

Ստերիկայի համար	3 ֆր.
Տարեկան	1.50 "
Վեցամսեայ	

Երեսուստեան տղայ տղայի երեսուստեան համար 20 սանթիմ և երեսուստեան տղայ տղայի համար 20 օ/օ զեղջ կըլլայ:

Վառագի համար ձեռք 10 սանթիմ

ՇԱՐՄՈՒ

ՈՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂՎԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐ ՇԱՐՄՈՒԹԻ ԶՈՐԵԲԵՆՈՅԹԻ ԵՒ ՇԱՐՄՈՒ ՕՐԵՐԸ

R. P. Kalémcarian, Mechitaristengasse W. 4. (Autriche) u journal Vienne (Hongrie) (Bulgarie)

1 մսկ 12 դրամ որկե
2. 104 պրոնիքանի համար
1903
Редакция на вѣстникъ
"Шаржумъ"
Варна

Արեսուստեան համար
ձեռք
(20 ՍԱՆԹԻՄ)
Պուշկարիոյ համար
ձեռք
(15 ՍԱՆԹԻՄ)
Գրուքիւն և չին տղայի

«ՇԱՐՄՈՒ»-Ի ԲԱՏԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒՄԸ ԳՐՈՒՈՂԸ ԲԱՃԵՆԳԻՆԸ ՊԵՏԻ Է ԿԱՆՈՒԿ ՎՃԱՐԻ

ՄԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Հրապարակագիրները գլխավոր պարտականութիւններն իրենց մէջէն է հասարակութիւններին զգուշացնել որ նրանք գործիք չը դառնան այս և այն անպիտան մարդկանց ձեռքում, որոնք միշտ զեկազարգում են անհասկանալի շահերով և կիրքերով, ու չընկնեն այնպիսի որոգայթների մէջ, որոնք պատրաստուած են անհասկանալի կրքեր յագեցնելու համար և որոնց մէջ ընկնողները իրանք միայն կարող են վնասուել:

Այդպիսի պայմաններում է գտնուում ներկայումս Վարնայի հայ հասարակութեան մի մասը, վերջի պատգամաւորական ընտրութիւնից յետոյ:

Մենք լսում ենք, որ մի քանի տղէտ և աղտոտ անձնաւորութիւններ գրգռուումով հայ ամբողջի միամիտ մասը տրամադրութիւն ունի այս կիրակի, կամ մի ուրիշ կիրակի եկեղեցի գալ և անկարգութիւններ անել, իբրցոյց ներկայ թաղականութեան դէմ:

Մենք բարեկամական խորհուրդ ենք տալիս այդ միամիտներին, որ այդպիսի սխալ միջոցներ չը գիտեն, որովհետեւ դրանով նրանք իրաւունք կտան Խաղական Խորհրդին՝ իր պրէստիժը պահպանելու համար, քրէնքի դիմել և խառն պատժել տալ նրանց, որոնք լռելի կերպով ուղում են ազգային հասարակութիւնների գլուխը կտնդնած մարդկանց կամ իրենց լռելի պահպանելու ծառայեցնել տալ, կամ թէ սպառնալիքներով հեռաքննել տալ իրենց պաշտօններին:

Մենք ապրում ենք Բուլղարիայում, ուր թագաւորում է օրենքը և խստի պատմում անխիղճութիւնը ու պաշտպան վում անհաստական և հանրային իրաւունքը:

Խորհուրդ ենք տալիս մեր ամբողջի այն մասին, որը մտադրված է օգնել բանութիւն գործ

դնել թաղական խորհրդի վրա, նախ քան զինքը գրգռողներին ոչխարի պէս ենթարկվելը, մօտիկից ծանօթանալ բուլղարական օրէնքների և կասալտութեան տրամադրութեան հետ, ապա իր քայլերը առնել:

Մենք մեր կողմից չենք ցանկալ որ օգնել հայ յանցաւոր գտնելի բուլղար օրէնքների առջեւ և յանդգնութիւնը ունենայ հային այս հիւրընկալ երկրում ներկայացնել իբր մի բաշխողով տարր, Երբէք կեցցէ չենք ասի նրանց, որոնք իրենց վայրենութիւններով կարատուորեն հայ անունը, ու չենք մեղադրի նրանց, որոնք տրամադիր են իրենց իրաւունքները, իրենց պատիւը պաշտպանել կառավարութեան միջոցով:

ՎՈՐԴՈ

ՄԵՆՔ ԻՆՉՈՒ ԼՈՒՆԻՔ

Ազգային տարրական պատրաստութիւնն էր որ, Ռուսահայ եկեղեցական կալուածներու գրքաւանաւթիւ, կրկին զիս միջոց գրիչս ձեռք առնելով հրապարակ իջնել:

Ի՞նչ պէտք տեղս ունէինք կարեւոր գրիչներ, որ երբեմն ազգային գործիչի համբաւն տալ ստացած են, սակայն կարծես թէ՛ ասոնք միախորհուրդ որոշած են լռել, Ռուս բանակալութեան կողմանէ կատարուած այս աւազակային դրութեան հանդէպ:

Այս, գիտէինք ասոնց օտարութեան մէջ շափազանց ծայրայեց ցոփ կեանք մը վարելին, որ մինչեւ իսկ՝ ազգ և Հայրենիք բառերը, օտարի առջեւ կարմրելով կ'արտասանեն, բայց և այնպէս կը յուսայինք ալ թէ՛ արտասահմանի ազգային թերթերու ազդուկոչներէն ազդուելով պիտի գրիչներն ձեռք տանէին, գաղթականութեանս արտին ամենափափուկ լինելին զարնելով, պիտի ստիպէին բու

լղքարկու մթիններ սարքել տալ: Բայց աւագ, զժբախտարար սխալներ ենք, Ասոնք մոռացր են իրենց սրբազան կոչումը, ու դարձեր են մէկ մէկ անպաշտ, Այս առթիւ միթէ իրաւունք չունինք ըսելու թէ՛, տաղանդ և սիրտ, երկու ամենաթանկագին յատկութիւններն, որոնք դժբախտաբար շատ քիչ անգամներ միատեղ կը պատահին:

Արդ, ձեզ կ'ըսեմ սիրելի հայրենակիցներ, այս անգամներէն բնաւ մեզ օգուտ չ'կայ, ուրեմն սթափինք, ա՛լ հերիք է, սարքենք մթինք մը, — թէպէտեւ միքիչ ուշ — և ուղարկենք մեր բողոքագիրը հայոց հայրիկին:

Կը հարցունեմ ձեզ, մինչև այսօր ո՞ր ազգօգուտ ձեռնարկի մէջ ետ մնացած ենք: Ձեզ կ'ըսեմ հայրենակիցներ, միայն Ռուսահայ հայութիւնն է որ անտարբեր կեցած է այս կենսական խնդրոյն հանդէպ: Ամօ՞թ է մեզ, չէ՞ք լսեր, աշխարհիս ամեն կողմը գտնուող հայութիւնը, այսօր բողոքի ձայն կը բարձրացնէ իսկ մենք ինչո՞ւ լռենք:

Արա—Շահմիր 21 Սեպ. 1903 Պր գրիչ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՎԻՃԱԿԸ

(Քաղուած ընկերոջ մը նամակին)

Սիրելի . . .

Ձ. — Կրկնակի նամակներդ օտաջայ մէնքամայն, կրնաս երեւակայել թէ որքան մեծ եղաւ ուրախութիւնս, մանաւանդ երբոր իմացայ Տիկին . . . հետ կատարած ճամբորդութիւնդ, Չուրիցերան ձգելէ առաջ կարծէք այդպէս պտոյտ մը ընել բնութեան հրաշալիքները մօտէն ճանչնալու համար, երանի քեզի, որ զժբախտութիւնը չունեցար բարբարոսներու երկիրը երթալու եւ անոնց քմահաճոյքին տարկայ դառնալու:

Պոխը երբէք չէ փոխուած, իսկ փոփոխութիւն մը կարելի է նշմարել ժողովրդին խորհելու կերպին մէջ, ինչպէս ու ինչպէս ժողովուրդը մարդ-

կային ամենատարրական իրաւունքի ճանաչման եւ գնահատման տեսակետով, Ես միայն իմ անձնամօտիկ բարեկամներու եւ ազգականներու հետ կրնայի տեսակցել ազգային նիւթերու վրայ, որովհետեւ շուրջս լրտեսներով լեցուն էր, ամէն տեղ ուր որ կերթայի, աւելորդ է ըսել որ ամէն քայլիս ետեւէս մարդ կը պտտէր: Օր մը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ լրտես մը միշտ կը հետեւէր ինձ, խանութներ կը մտնէի, ժամերով կը կենայի, դուրս կելլէի որ ինձի կըստաւէր, այս պարագան զայրոյթս այնքան շարժեց որ ուղղակի վրան գացի եւ . . . ապուսկ մը երիսին, կը յիշես դեռ մէջ փրփի ապուսկը, ճիշդ անոր պէս: Մարդը անմիջապէս աներեւութացաւ, Երբ խօսել կըսկսէի պատուհանները եւ գուռները կը գոցուէին, ստրկութիւնը մինչեւ ծուծը թափանցած խեղճ ժողովուրդը զարմանքով կիմանար, որ այդ տեսակ խօսքերը կարելի է ընել, Խեղճերը այնպէս համոզուած են որ քրիստոնէաները ինչ որ ունին, այդ թուրքին սեփականութիւնն է, եւ պարզապէս փոխանութիւն մը, թուրքը երբոր ուզէ կրնայ գլխուն զարնել եւ յափշտակել:

Շատ սրտածմբկ տեսարաններ պարզուեցան նոյն իսկ իմ բնակած փողոցիս մէջ, Լացի ողբի ձայններն յանկարծ կարթնանք, թուրքեր հաւաքուած են տան մը տղջեւ եւ այնինչ երիտասարդը կը փնտտեն, Խուզարկութիւններ միշտ գեղեր կը կատարուին, ընդհանրապէս կէս գիշերուան մօտերը, մայրեր, քոյրեր, կիներ կուլան իրենցմէ յափշտակող զոհերուն ետեւէն, որոնք լուռ ու մուռլ կը հետեւին գազաններուն հրամանին, կը սանին, ո՛ւր, ո՛վ գիտէ . . .

Միջազգայ մը . . . վարժարանին շրջանաւարտներէն միոյն քով ձեռք մը լինելով գտնուել է, խեղճը մինչեւ ցմաք բերդարկելութեան դատապարտուեցաւ, կրնաս երեւակայել խեղճ մօրը զգացած թախիծը, նոյն զպրօցը երթալու համար, որ Պոլսոյ շատ մօտ է, ճիւղայնը 12-18 տարեկան հայ տղոցմէ անցադիր կը պահանջեն:

Տեսարան մը չեմ կրնար գանց առնել երբէք, կայարանէն իմ ազգականներէս միոյն տղան առնելու գացի (Հայտարար-փաշայ), երկաթուղին եկաւ, ամենակոշտ, կոպիտ, վայրենի թուրքեր, որոնց դէմքին վրայ կը կարգացուի ինչ հրէշ ըլլալին,

ազատ համարձակ, առանց արգելքի դուրս կելլեն, իսկ անդին խեղճ, ղեկավար մանուկներ կենթարկուին ամենախիստ քննութեան: Մինչդեռ արիւր հրկիրներու մէջ ուրբան կը գործարան իրենց մասաղ սերունդին վրայ, ինչ գոհողութիւններ կը լլան անոնց համար, ասդին հայ մանկտիք բարբարոսներու ձեռքին մէջ խողովի են դարձեր: Սակայն կայ ուրախալի երեւոյթ մը. միեւնայն ժամանակ զաւի եւ տառապանքի պատճառ մը, ծնողքներուն համար, Ապտաբութեան ողին բոյն գրեր է այդ մատաղ սերունդին սրտերուն մէջ. շատ բնական եւ տրամաբանական հետեւանք մը տիրող անճոռնի եւ անկարգ կառավարական ձեւին, եթէ երբէք կառավարութիւն կրնաք անուանել:

Սակայն ինչ որ քեզ պիտի զարմացնէ ամենէն աւելի իմ ձեռքակալութիւնս է, ես ալ պիտի բռնուիմ եղբոր... զօններ վէրթեր:

Օր մը Սամաթիա գացած էի, Գընուէրի եւ այլոց յիշատակով միութարուելու: Որովհետեւ տեղւոյն ոստիկանութիւնը ամէն տան բնակիչ կը ճանչնայ եւ իր հսկողութեան տակ առած է, ինչպէս որ ինձ ըստեցաւ յետոյ, Սամաթիոյ փողոցներէն անցած պահուս ոստիկաններ զիս բռնել փորձեցին, զի անձանօթ գէճ մը էր: Ես դիմադրեցի, բայց ի՞նչ օգուտ, շան ձագի պէս լեցուեցան, սուրբնով եւ ատրճանակներով, շրդթայակապ առաջնորդեցայ պահականոց, վրաս արագութեամբ խուզարկուեցաւ եւ բարեբախտարար թուրքերը ստրափեցնող բան մը չը գտնուեցաւ, սպա թէ ոչ այս ստիպուող շէր կարող գրել հիմա քեզի: Պահականոցէն Պապը Զապթիէ առաջնորդեցայ գիշերով, ճամբան խորհուրդ մը եկաւ միտքս—կաշառակեր գինեորներէն սէկուն ձեռքը 10 դահեկան դնելով Պապը-Հասուզ լուր գրկել սուրի, իսկ ես Պապը Զապթիէի մէկ սենեակէն միւսը, մէկ շունէն միւս շունին առջեւը:

ԽՈՐՀՐԴԱԽՈՐ ԱՃԻԱՐՅՈՒ

Առաւօտ էր. գեղատեսիլ տեսարաններ կը պարզուէին շուրջս. կանանց դաշտեր, գեղեցիկ անտառներ բնութեան զմայլելի տեսք մը կուտային. հոս հանդարտ, Արեւի տակ ծփացող գետի ալիքները, հոն կարկաչող առուակը, մի ուրիշ տեղ առնուաբար ծաղկակերտ խումբ մը, հրապուրիչ համալիրներով պահ մը քեզ կօրօթին հոգեկան հրճուանքիդ մէջ: Լնո մը կը բարձրանայ աջակողմ տեսարանը կը փոխուի, փքած կուրծքի վրայ ոչ ծաղիկին բացուելը եւ ոչ ալ ծառերու կանանչը կը տեսնուէր, բնութիւնը կարծես վայցած էր փոքրիկ զարդ մը իսկ, Երբ ուշագորաւ կը դիտէի, յանկարծ ինքզինքս գտայ լեռնոտ աւերակներու մէջ. եկեղեցիի տաճարներ, բերդեր, շքեղաշէն տուէր, բոլորն ալ կիսակործան, նրբաշէն քարեր չորս կողմ անկանոն ձգուած. խորհրդաւոր քաղաքները մը խորհրդաւոր շքեղով կը սիւսխար: Փետրարու մը երեւայ խոշոր քարի մը տակէ. անսարանք հետաքրքրական էր. յատկապէս հոն, թանձր խաւար մը կը ալրէր նեղ անցքի մը մէջ. շուրջ մը, ճոճոց մը իսկ չէր

իրենց լեզուով հազիւ գրել կարգալից գիտցողներ եւ երբէք զարգացում չըստացած մարդիկ լիւր են քննութեան:

Միեւնոյն հարցումը հարիւրազար անգամ կը կրկնեն, յատուկ այնպէս կը փոխեն, կը դարձնեն, որ մարդ չուարի ու յանցանք մը կարեւոր ստեղծել, այս բոլորը գիշեր տեղի կունենայ, վերջապէս (միսաֆիր խանէ) բան տարուեցայ, բանտին զբան առջիւ անգամ մըն ալ խուզարկուեցայ, զմեզիս զեռ մեացած էր, ան ալ բանտապահը ուրախութեամբ գրպանեց, դուռը գոցուեցաւ—ալ երեւակայէ. սիրելի, թէ ի՞նչ զգացի, միտքս ինչպէս Զուրիգեան լեռներու վրայ ազատ կեանքը, ազատութիւնը վայելողի մը, անոր գեղեցիկ պտուղները տեսողի մը համար ի՞նչ դառն է երկաթներու մէջ փակուել. այժեքս վեր կառնեմ պատուհանները կրկնակի երկաթեայ ձողերով գոցուած, սկզբան չէի կրնար հաւատալ որ բանտին մէջ եմ: Բարեբախտարար միտակ չէի, շատ ընկերներ կային, աւելորդ է ըսել որ հայերը սոսալին տեղ զբաւած էին, ինչպէս նաեւ պուլկարները, որոնց մէջ կային 16-18 տարեկան տղաներ, որոնք աշխարհէ լուր չունին, առանց որ եւ չյանցանքի ժողուեր բերեր են: Բանտին մէջ անուսն բողոքական ելաւ, Պապը-Հասուզ լուր գրկելու համար, ուրիշ խօսքով կաշառք իր զործը տեսաւ, ազգայնատարանէն մարդ գալով կարողացաւ զիս ազատել, միջոց անդին պատրիարքարանի խնամոց յանձնուածները ամբիւններով հոն էին ու զեռ պիտի կենան ինչո՞քը, որոնք ինձ նման քաճածոքի համար հոն տարուած են: Ամերիկացիք բաւական զօրաւոր պաշտպանութիւն ցոյց կուտան այս տեսակ պարագաներու տակ: Հապա անցալիք հանելս... երթալու համար, ան ալ զիւրիւն չէր... ի մէջ քաշածներս գերազանցեցին, ես այս տեսակ զժուարութիւններու մէջ ժողովուրդ մը ինչպէ՞ս զարդանայ,

լուռէր, վախի նախազգացում մը ունեցայ, ու գեղի ետ դառնալ, բայց անկերտով ձեռք մը զիս ներս մղեց. անզգայ քսելցի... խաւարի մէջ երեւաց լուսի մը սփռոյն շողերը եւ ան փոքրիկ սենեակ մը, ներսը աթոռներ, սեղան մը եւ անկողին մը հետաքրքրութիւնս յաղթեց վախիս, ներս մտայ եւ սկսայ զինել. բնակարան մըն էր հին, շատ հին. ո՞վ կը բնակէր, ի՞նչ կընէր այս միայնութեան մէջ. արդեօք այն ողիներէն էր, որոնք դայերէ իվեր անյայտ կայրին: Ապազ կը դիտէի. ներս մտաւ ձեռքունի մը, ալեւոր մօրուքը երկայն ստուեր մը ձգած էր կուրծքի վրայ. նայուածք ինձ ուղղեց, բարեւեց յարգանքս եւ հրամայեց նստիլ. ես հնազանդեցայ. պահ մը լուռ անցաւ, ձեռքունին սկսած էր զիրբերով զրարուել. լուռիւնը անտանելի եղաւ, ուստի հարցոյցի:

— Իարի հայր, ո՞ր կը գտնուէիք: — Եւսեյու եւ հառաչանաց մէջ: Ես հուստուեցայ. ձեռքունին այդ նշմարեց եւ լուրջ ժպիտով մը ըսաւ. — Երեւի զեռ կեանքիդ մէջ երբեք չես զգացած գառն ցաւերու խոր կակիծը: Ինչ պարասխանէի. ազատ հորիզօններու տակ, երջանիկ ժամերու

առաջ երթայ, երբ բռնութեան ճիւղներու մէջ ինչպիսի փոտնաղ կըստանայ ամէն բոլորէ. ամէն կողմէ: Միայն մէկ միթարութիւն ունիւք, այն է մատաղ սերունդին դատարարութիւնը առողջ սկզբունքներու վրայ հիմնուած, եւ ան ազալ կուգայ վայրենաբար յափշտակել ուսուկառավարութիւնը. թէպէտեւ հայր բողոքատմամբ տկար, սակայն ինչպէս արիաբար ցոյց կուտայ իր ազգային ինքնուրոյնութեան գիտակցութիւնը, անմտանայի պիտի մընայ այդ:

Ցգրութիւն, սիրելիս, համարյունրով քոյգ

ՄԱԿԵՂՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Մակեղոնի մէջ արիւնը կը շարունակուի հստի. թուրք զորքը եւ խուժանը զժբարգ երկիրը կը պահէ մշտական արտաստիքի մէջ, որմէ փախչող գաղթականներու շարքը նստաւ մընչեւ վառնաւ եւ ինչպարիտ ուրիշ քաղաքները:

Անտարբեր է պաշտօնական Եւրոպան, անտարբեր են քաղաքակրթարեւմտաբեր ժողովուրդները, անտարբեր է նոյնիսկ Մակեղոնացիներու մի մասը: Մասնաւոր յուզում մը չը տեսնուիր նաեւ ինչպար ժողովրդին մէջ. Այսուհանդերձ մակեղոնացի քաղքը որոշեր են մինչեւ վերջ կուրիւ եւ իմայ ծախել իրենց արիւնը: Անոնք Կոցիկուի մօտ գործածեցին փայտէ խնամքով եւ զօրքին տուին զգալի կորուստներ: Ապտաբութիւնը յայտարարեցին նաեւ որ պիտի վաճառեն Եւրոպայի երուն:

Սուլթանը նեղ գրութեան մէջ է. նա գիտէ որ Եւրոպացիները երկար չեն կրնար հանդուրժել իրերու շերկայ վիճակը եւ կարծիք Մարդընորէն ձեռք առաւ նենգ ու խորամանկ միջոցներ: Ես Եւրոպայի դիւանագիտութեան շարունակ խոստումներ կուտայ: Իարեւորագոյն անյայտազ գործաբերով խաղաղեցնել Մակեղոն

ունկնդիր, երբեք չէի գիտեր թէ ժպտող շրթանց վրայ սխալ թախտըն ալ կը պատկերացուի եւ խոստովանեցայ:

— Աւա՛ղ զուախս, հոս այն խորհրդաւոր աշխարհն է, ուր կը թախտուին մարդկային անհնադառն արքունքի կաթիլները. հոս է որ հոգեկան ազնիւ թրթռացումները ողբերու նուազ են դարձեր:

— Այդ երկիրը ո՞ր է, անուն չունի:

— «Հայաստան» հառաչեց ձեռունին. թշուառ երկիր, իր կործան վրայ միայն ողբերգու տեսարաններ գծուեցան. հ զիւ անցաւ պայծառ հորիզոն մը. եւ ան առողջ ճակատազրկ կործանեց ամէն ինչ եւ հիմայ դիւցազնական երգերու տեղ թշուառ թախտակաւներու յորինած սխալ երգերն են որ կը լսուին ձորիկու, դաշտերու մէջէ:

— Հայր, ո՞ր է խորհրդաւոր աշխարհը, ցոյց տուր ինձ:

Մտնուին ոտքի ելաւ, ձեռքէն վերջին հրաժեշտ. որք էր մարդկութեան սէջ, որք եղայ եւ գերեզմանիս մէջ. հեռու Հայրենիքէս, խաւար բռնութեան մէջ անտար ճգնաժամը զիս տանջեցին. երանի թէ ալ քերս յաւիտեան զոյց միայնի, երանի

նիան. վերջերս փորձեց նաեւ թուրքոյ հառաւարութեան հետ համաձայնութեան գալ. բայց թէ՛ Եւրոպան եւ թէ՛ Բուլղարիա լու գիտեն որ թուրքոյ բարեկրթութեան երբեք չի մտցներ իր երկրին մէջ եւ նոյն իսկ եթէ ցանկանայ, անկարող է:

Եւրոպ. թերթերն ալ ելք մը չեն գտներ այս անորոշ դրութեան: Մին Աւստրիոյ եւ Ռուսիոյ կայսրներու տեսակցութեան որոշ բան մը կը յուսայ, միւսը Բուլղարիոյ հետ պատերազմը անխուսափելի կը համարէ Մակեղոնիոյ հարցին վերջ մը տալու համար:

Վերջին ենթադրութեան տեսակէտով կարեւորութիւն ունի բուլղար նախարարական Պետրովի մի բացատրութիւնը, որ առած է Ռեյտիքեան գործակալութեան մի ներկայացուցչին եւ որ հրատարակեց Վիեննայի «Տոյթ» լրագրի մէջ: Ահա այդ բացատրութիւնը.

Թուրքիոյ քաղաքականութեան նը. պատակը եղած է միշտ, կրծք Պետրով, Մակեղոնիոյ մէջ ջնջել բուլղար ցեղը: Եւ այս է պատճառը որ նա այսօր սուրի մատնեց այդ երկիրը: Սե՛ զպտուութիւնները ոչ միայն ինկատի շտանի քուլար կառավարութեան յիշատակալիքը, այլ եւ քաղաքներէն թուրքեան, որ ամենանագրութ միջոցներու դիմէ: Այս պատճառով իշխանապետութիւնը ստիպուած է Մակեղոնիոյ մէջ պաշտպանել ոչ միայն իր հպատակները, այլ եւ բուլղար տարրը: Նախարարականի կործանումը թուրքիան ինք գիտմամբ կը քաջալերէ յեղափոխութիւնը: Չը նայելով որ թուրքիա տասնամյակ ուժեղ սահմանապահներ ունի, երբեք չի խանգարեր խուճաբու սահմանէն անցնելը:

Թուրքիա պուլկարները բնաջնջընելու պատրուակ կը փնտռէ: Զէնքի տակ կայ 300,000 մարդէ բաղկացած բանակ մը, բայց անոնցմէ միայն 25000ը յիւլափոխութեան դէմ կը գործածուին, եւ ասոնք իրենց քաղութիւնը կանանց եւ երիտանե

ծաներ իրենց սուրբի հետ օրորուելով մեղմ շուկներ կը հանէին. հոգեկը սուզէր, տխուր երկերով, թուրքները կը ճախրէին զրկուած բոյնէն:

Միտնուին ցոյց առաւ քարեր, որոնք ամրող տայնութիւնը գոցած էին:

Ծես այս քարերը... գերեզմանաքարեր են:

Սարտու մը զգացի. ո՞րքան բազմաթիւ էին, աշխարհի բոլոր անկիւններու եւ ոչ մէկ գերեզման այսքան քար ունէր. ձեռքունին աւելցուց:

Կար ժամանակ որ գերեզմաններու տեղ սքրքայական պարսպներ կը բարձրանային, կար ժամանակ որ փայլող Արեւի մը տակ կը հրճէր անբող ազգ մը:

Հօգիւ աւարտեց խօսքը. խուլ ազգակ մը լուռեցաւ. նայեցանք նեռուս, կիսամերկ մարդ մը տասնութիւնով ոտքի ելաւ, ձեռքը դէպի առաջ, սկսաւ մեղախօսել:

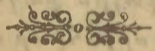
Եկեցին սխիւրդակ հով, լսէ վերջին հրաժեշտ. որք էր մարդկութեան սէջ, որք եղայ եւ գերեզմանիս մէջ. հեռու Հայրենիքէս, խաւար բռնութեան մէջ անտար ճգնաժամը զիս տանջեցին. երանի թէ ալ քերս յաւիտեան զոյց միայնի, երանի

րու վրայ կը փորձեն : Այս բոլորը տեսնելով պուլիար կառավարութիւնը ստիպուած է կարծել , որ Մակեդոնեան ջնջելէ վերջ թիւրքիս պիտի յարձակի իշխանապետութեան վրայ , եւ պուլիար կառավարութիւնը վերջին լուրերու հիման վրայ այս կարծիքին մէջ աւելի հաստատուած է :

Հիւսիս փաշա ու Սելանիկի վալիին բացարձակապէս յայտնած են , որ Մակեդոնիոյ խնդիրը լուծելու միակ միջոցը Պուլիարիոյ դէմ պատերազմ բանալն է : Գրաքննութեան տակ ձնչուած թուրք մամուլը հիմա ազատօրէն հակապուլիարական յօդուածներ կը գրէ : Թուրքիս կը զինէ պահեստի գոնետորը , որոց մէջ 50 տարեկանէ վեր մարդիկ կան : Ամառս կենի թուրք վալա մը շէ ընդունած պուլիար սահմանապահներու բարեւը , եւ թուրք սպան գոչած է «երբ հոս լինանք , ձեզ ալ շուտով կ'այցեցնենք» : Թուրք զինուորներ պուլիար սահմանը անցած են շատ անգամ : Իրերու այս վիճակին մէջ իշխանապետութիւնը զիմած է վերջին փորձ մը ընելով մեծ պետութեանց , եթէ այս ալ չը յաջողի պուլիար կառավարութիւնը ստիպուած պիտի ըլլայ ինքի միջոցներ իգործ դնել :

Նախարարապետի գաղափարները իրաւացի են եւ իր խօսքերու մէջ կայ սպանալիք , ինչպէս ըսինք Եւրոպա վերջին յիստակագրին հանդէպ ալ անտարբեր մնացեւ Միւրց-Շիէկի խորհուրդները Մակեդոնիոյ մէջ իրերու գրութիւն փոխելու գոյն չունին : Իսկ Մակեդոնիոյ միւս կողմէն արեւմտեան կողմէ , ուրիշ Պուլիարիս պէտք է ինքի միջոցները ի գործ դնէ , բայց երբ , Մակեդոնեան ջնջուելէ վերջ . . .

Մարգարիտեմի

Թէ երբեք չզգայի սիրելիներուս կարօտը . ինչու՞ կը փայլի Արեւը , երբ խաւար բանտեր կըրպանեն . ինչու՞ կը փթթին վարդն ու ծաղիկը , ինչու՞ կը մպստի բնութիւնն անմեղ , երբ բոլորի կարօտը քաշած , մաւր փոսին գունն է որ կը ըսցորի եւ այդ մտայութեան մէջ քնացիր ու քնացիր , պաղ քարթ թող քեզ յախտեանկան օրօրը երգէ . ո՛հ , դառն է այս միայնութիւնը :

«Անխարհ , ինչու՞ տեղար մարմնոյս ու աւերակ սրտիս կայան միայն այս փոքր ընտրեցիր . թող անհետին տեսարաններդ , թող անհետի այն անկիւնը , ուր այնքան տառապեցայ . . .»

«Վ քաղցրիկ հովիկ , քու սուրտի մեղքդ մէջ միշտ սխուր ելլող մը յօրինէ , անցիր գերեզմանէս եւ անոր վրայ ծանրացած խաւարը փարփախ , դուն միայն եղիր արտասուող իմ վրայ» :

Լոնց - Նստաւ քարի վրայ եւ ձեռքերով զլուրը բռնեց : Ուրիշ քարի մը տակէ , նոյնպէս մարդ մը վեր ելաւ նայեցաւ շուրջը եւ նոյնպէս մենախօսեց .

«Անողորմ քար , բաւական է ճնշես , թող սր ազատ շունչ մը քաշեմ , ցնորամիտ , սխրեղակ հով , ինչու՞ կը թափստիս այս դայտի մէջ

ՅԱՍՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ստուարճա կայարան , 23 սեպ. 1903

Տիւրք խմբագիր ,

Վսկից երկու տարի առաջ Ստուարճայ կայարանի մէջ ը քառասուն եւ հինգ անձէ բաղկացեալ զաղթական ազգայիններ կաշխատէին խրաքանչիւր մարդ իրենց օրապահիկն հայկաթիւնէն վերջ : առատապէս գրամական օգնութիւններ կընէին իւրեանց հայրենեաց եւ իւրեանց տանց մանաւանդ հայ Յ . Գաշնակցութեան , իսկ այժմ այդ ամէն միայնգաման դադրած են :

Պատճառ զի Մշու Գոմս գիւղի ձաղոյեանց երկու եղբարք Ա. եւ Խ. Սիւսակ ինչպէս վեր յիշած ենք երկու տարի է զոր երեքին կը քալէ հոնտորութիւններ եւ շարագործութիւններ աւելով զտառեցան եւ իւրեանց առանձնական խումբ կազմելով սկսեցին աշխատիլ յիշեալ կայարանի մէջը . գործերին արժէքնին վար գնելով եւ հետեւաբար սկսեցին Պուրկազէն եւ այլ տեղերէն շարժ տասնեակ խեղճ ազգայիններ բերելով երեք կամ չորս օրը աշխատեցնելէն վերջ գործադուլ անելով կրկին կը վերադառնան իւրեանց տեղեր , վերջոյ երկրորդ երկրորդ չորրորդ եւ այն անգամներ այսպէս անելով խեղճեր տրտում եւ զլխակոր կը վերադառնան ինչ աննոսէ եւ անկարող են անելու : Եւ բնականաբար այս տարի բոլորովին սասկացուցին այդ երկու եղբարք իւրեանց շարագործութիւններ եւ ոճրագործութիւններ . ամէն

եւ խօլ մանչիւններով մեր հանգիստը կ'ո իւրովես . թող խաղաղութիւնը տիրէ , թող որ երկիրն ու երկիր յաւելտեանկան մտացութեան կնիքը զյօշմեն մեր վրայ . գնա հոն , ուր ազաւ մարդը . ազատօրէն կեանք կը վայելէ . գնա՛ , հեռացիր . թող միզ մեր վշտերու հետ տասնձին : տես լուսինը աղօս , սահելով կը փախի , նոյնպէս Արեւը . տիեզերքը անթաճ է . կանցնին օրեր , կանցնին գարիւր եւ սերմիայնուբ էան մէջ ընու թեան անմեղ միջատներու միաձայն բզզոցն է որ միայն կը լըսենք . գնա՛ , մարդիկ մեզ անիծած են . գնա՛ ձայնակցէ զօտրթ երգերուն»

— Ինչու՞ այսպէս սխուր կը խօսին . ինչ է պատահեր , հարցուցի ծերունիին :

— Օգնութեան աղաղակ մըն է , որ դարերէ ի վեր կարճագոյնէ այս վայրերը . բայց արձագանքը անլսելի մնաց աշխարհին եւ գուցէ անլսելի մնաց երկնային Հօրմէն . կար ժամա . նախ որ հոս ալ երկիրը կանանչ , երկինքը պարզ , ամէն կողմ կենդանութիւն էր : Երիտասարդը ազատ կեանքի սէրը կը վայելէր , ծերունին հանգիստ անկողնոյն մէջ , օրհնելով զսակնները կը փակէր աչքերը . բայց

շարժվեց երեք չորս անգամ հայ խեղճ ազգայիններ բերելով երկու երեք օրը աշխատեցնելէն վերջ կրկին գործադուլ անելով կը վերադառնան , այժմ սկսեցին այդ երկու եղբարք Ա. եւ Խ. Սիւսակ տեղացի խումբ մը գնչուններէն պատրաստել եւ արձակելով գործերի , կարծենք թէ գուցէ զիտէք օրինակ վակոն մը բեռացնելու ըլլանք հարիւր զըրուշով այժմ յիշեալներ վախտուն կամ իմանաւոր իշուցեր են վակոններու արժենքը :

Իսկ միւս կողմ քսան եւ հինգ անձէ բաղկացեալ խեղճ հայ ազգայիններ մնացեր են անգործ , խեղճ եւ լիշուառ եւ ապրուստէ զուրկ միանգամայն . բացի աստեղծէ երկու տարի ու կէսէն աւելի կընէ , զոր յիշեալ երկու եղբարք Ա. եւ Խ. Սիւսակ Հայ. Յ . Գաշնակցութեան կուսակցութեան անունով շարժական բաժնեգիրն գրամ հասարակ են , իսկ այսօր մէկ մը , չէ կարող գիտնալ թէ այդ գրամներ ինչ են արեւր այդ մասին Յ . Պօլիսէն Սիւլիսոյէն նամակներ եւ ներկայացուցիչներ գալով անհամաձայն պատասխաններ ստանալով յիշեալ երկու եղբարքներէն պարագ կը վերադառնան . հարցուցէք Անտոն Գոշ Պոյաճեանին այդ մասին :

Իր խմբագիր Տ . կաղաչենք որ սոյն օրուածս հրատարակէք ձեր «Շարժում» թերթին մէջը , վասնզի գիտնան տեղացի հայեր եւ արտասահմանի հայեր եւ վերջ մը տան սոյն երկու եղբարք Ա. եւ Խ. Սիւսակի եւ պէտք եղած գործադրելով . (*) Ձերդ . Ա. Վ. Տ. ՈՍ .

Ի Գիւմաջ Հայ բանւոր Ազգայիններու :

(*) Սոյն նամակը հրատարակուած ենք առանց ու է բառ փոխելու :

յանկարծ թշնամիներ ներս խուժեցին , գարկին , վաշտիւն , ամէն կողմ ուր ու հոտալ ցանկելով հեռացան . կենդանի բնութիւնը մտայն ու խորհրդաւոր գերեզման մը եղաւ . ազատ մարդիկ չեն ուզեր իսկ ծրագրել . հանգիստ քուր անուշ երազներ միայն կը յօրինէ . իսկ այդարու թիւնը անգարձօրէն հեռացեր է այս վայրերէն :

Տիւրք ստուարանի մը վարագոյրը բացուեցաւ . ծերունիներ , հերարձակ կրկներ փոքրիկներ , բոլորն ալ կիսամերկ , փոխու դալկացած . զարհուրած անթարթ կը դիտէի . տեսարանը սրտակիզէք էր . փոքրիկներ անգաղար հաց կաղաղաղէին . մայրեր արտասուութիւն արտաբերելով զէպի երկինք , կաղօթէին . բայց ազօթքը . ամէն կողմէ ճիւղեր . հեծիւններ , բազմաթիւ կմաղքներ իրարու խառնուած օգնութեան կաղաղակէին :

— Տես այս թշուառները . ըսաւ ծերունին , իրենց բողբոջ շալկած , դարերէ վեր յախտեանկանութեան մէջ կը ճանապարհորդեն , երկնային Տիրոջ պատմելու իրենց ցաւերը . . . բայց ճամբան երկար է . ճարտան ու քաղցր կը տանջեն : արդեօք պիտի գա՞յ օր մը , որ երկնքը տեղ մարդիկ լսեն այս ձայները . բայց եթէ մերժեն օգնել , շարունակեն ծաղրել

(ԸՆԴՕՐԴՆԱԿՈՒԹԻՒՆ)

Սօֆիա 7 Հոկտեմբեր 1903

Առ յարգոյ «Շարժում»

Թարգոյ «Իրաւունք» — Ձեր թերթին մէջ պատահամբ տեսայ լմ անունը իբր վառնայի ընտրելի առաջնորդական ընտրութեան համար գումարութիւք Պատգամաւորաց ժողովոյն :

Պարզած եմ արդէն թէ ինչու՞ չեմ կրնար ընդունիլ այդ պաշտօնը , այսօր ի գիտակցութիւն անոնց , որք չեն լսած իմ առարկութիւններ կը կրկնեմ :

Նախ չունիմ այն յատկութիւնները եւ դրութիւնը որք անհրաժեշտ են այդպիսի ժողովոյ մը օգտակարապէս մասնակցելու համար .

Երկրորդ , իմ համոզումս է որ Պուլիարահայոցս համար վարչական յարմար օրէնքներ չբուէարկուած՝ առաջնորդ մը ընտրելը վրանգաւոր է :

Այս վերջի կէտը կը յանձնարարեմ Սղգայնոցս լուրջ ուշադրութեան եւ մասնաւորապէս կը խնդրեմ «որմէ անկէ» չվտանգել Պուլիարահայութեան շահերը , գուցէ գոյութիւնն իսկ , գործելով անխոհեմ փութաշանութեամբ .

Հաճեցէք ընդունիլ պարտականութեանցս հաւատարմ ,

Յ. Մ. Մալիի

մեր վիշտը . անէ՞ծք անոնց , թո՞ղ տեղակ դառնայ աշխարհ , թո՞ղ ոչնչանայ խաւար վարագոյրի մը մէջ մարդը իր յիշատակով :

Երկունիս լոնց , սրբեց իր արտասուքները , շուրջներն զազրած էին ձայները . բոլոր թշուառները ծունկի եկած . եւ անլսելի ձայնով զըթութիւն կը հայցէին . բայց յանկարծ . բիրբուր շանթեր որտուցին կարմիր բոց մը բարձրացաւ , աղաղակներ կրկին շատցան , մանուկներ խելայեղ անչունչ գետին կիշնային . ուրիշներ ահաբեկ կուզէին գորս նետուել , բայց բոցի ալիքները կարգիլէին . . . ճիւղերը հեզհեռէ մարեցան , մարեցաւ կարմիր բոցը . չորս կողմը կրկին ամայն կրկին գերեզմանային լուսութիւն :

— Երկինք , օգնութեան աղաղակները ալ քեզ չի պիտի ուղղուին , թշուառի համար անողորմ եղան մարդիկ , անողորմ եղաւ աշխարհ , անողորմ եղաւ եւ դուն , անէ՞ծք թող ստուերտոյէ քու ճակատդ , թող խաւարի արեւը , անիծեալ երկինք :

Անյայտ—Ցաւ

24 Սեպտ. 1903

Սօֆիա

ԽԱՐԱԿԱՆՆԵՐԻՆ

Այսօր հրատարակում ենք Պ. Մավեանի նամակի պատճենը, որով ինչպես կը տեսնեն մեր ընթերցողները, յարգելի Պարոնը հրատարակում է Վառնայի պատգամաւոր ընտրվելուց, ինչպես և հրատարակեց սրանից մի քանի շաբաթ առաջ՝ դպրոցի մէջ՝ բաւական թւով ունկնդիրներին առջուկ:

Այն ժամանակ արդէն մենք կարծում էինք որ Պ. Մավեան նազ չէր անում ու լրջօրէն հրատարակում էր իրեն տրեւիք պատիւից:

Պակայն Գուրպէթեան և մի քանի տգէտ մարդիկ, իրենց անձնական կրքերին գոհացում տալու համար, առանց կարեւորութիւն տալու Պ. Մավեանի հրատարակային մեթոտին, նրա բացակայութեան միջոցին, նրա թեկնածութիւնը դրին, կարծես գիտմամբ: Արդեօք Գուրպէթեան չուզեց Պ. Մավեանի աղէտը զրոյացնել, որովհետեւ վերջինս նրան իր խնամքից դուրս էր վաճառել:

Գուրպէթեան իր շահատակութիւններով թէ ժողովրդի մի մասին խաբեց, և թէ պատճառ դարձաւ որ Պ. Մավեանի գիրքը ունեցող մի պարոն շնչին թուով լուսէ ստանար:

Ի հարկ է մենք ոչինչ չենք կարող ասել Պ. Մավեանին, որը բացակայ լինելով քաղաքից անգիտակցօրէն այդպիսի մի անհաճօղ գրութեան մէջ ընկաւ: Բայց չենք կարող չը խղճալ այն ոչխարամտներին, որոնք Գուրպէթի պէս տիպերի ձեռքում գործիք են դառնում ու գեւ շատ կը դառնան, եթէ միշտ այդպէս ոչխարամտ մնան:

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՍԸ

Հինգշաբթի գիշեր տեղի ունեցաւ ի նպատակ քաղաքական մտկեցողականների ներկայացումը: Մենք յոյս ունէինք որ Պ. Բարաբանի խումբը գոնէ այդ օրը մի լուրջ բան կը ներկայացնէ, որովհետեւ խումբը այդ տեղ «մուշտարիներին» քէֆ պատճառելու համար չէր բեմ դուրս գալիս, և ոչ էլ ունէ կերպով զըրամ շահելու համար: Դժբախտաբար մեր յոյսը միայն յոյս մընաց, և Բարաբանի խումբը հանգէս եկաւ կրկին անմիտ ու անթելագրիչ խաղով: Ու կարծես գործնականապէս ուզեց ասպացուցել որ մեր Բուրգարիոյ հայ գերասանական խմբերը կազմվում են ոչ թէ արեւստի համար, այլ արեւստը հասարակութեան

մէջ ծաղրելի և զգուշի մի բան ներկայացնելու համար:

Ինչ թուում է որ այս պարագայում պատճառը ոչ այնքան պարասանական ուժերի պակասութիւնն էր, որչափ Բարաբան խմբի միմտական խաղերին անձնատուր լինելու սովորութիւնը: Բարաբան Պէնլիանից բաժանվեց իբր թէ իր գեղարուեստական ճաշակին և սկզբունքին ծառայելու յարգելի գազափարով, բայց այսօր նա ինքը Պէնլիանին զեկավարող սկզբունքից մի քայլ անգամ չէ հեռացել դէպի գեղարուեստը, ճաշակաւորը և կրթիչը:

Խոյ ներքի մեզ ասել որ Բարաբան հարստահարում է այն հայերի համակրութիւնը, որոնք կարծում էին թէ իրապէս գեղարուեստին պիտի ծառայէ ու եթէ այսպէս շարունակէ, այդ համակրութիւնը բոլորովին պէտք է անհետանայ:

Խորհուրդ կտանք զգոյշ լինել և արեւստին ծառայել:

Խճատրոնում ներկայ էին բոլոր այն հայերը, որոնք կարող էին և արամադիր էին նպատակ մակեղանացի պաշտականներին, շատերն էլ տոմսակ վեցրել էին, բայց չէին եկել:

Տոմսակներ դուրսը ծախված էին միայն հայերին, շատ չնչին բացառութեամբ և դրա համար էլ զուտ հասոյթ մնաց հինգ հարիւր ֆրանքից մի քիչ արեւի գումար:

Այնպէս որ ներկայացումը իբրեւ միայն հայերով կատարված գործ յաջող էր:

Ներկայացմանը ներկայ էր և Պ. քաղաքապետը, որ իր ջերմ շնորհակալութիւնը յայտնեց հայերին յանձին թատրոնական կոմիտայի անդամներին:

ՆԱՄԱԿ ԽՐԱԿԱՆՆԵՐԻՆ

Հաճեցէք տէր խմբագիր անկիւն մը շնորհել ձեր ազգագրութիւնը սինակներուն մէջ:

Կապուղայի սակաւաթիւ հայութիւնը կարգաւորվ լրագրաց մէջ Զէյթունի որբերու կարոտ վիճակը փութացած են վարչութեանս միջոցաւ հասցնել իրենց նուէրը դէպի այդ թշուառ որբերու օգնելու: Գործ, ժողովուշնորհակալութեամբ կը յայտարարէ թէ այդ գումարն իրենց փափաքանաց համեմատ զրկուած է Կ. Պոլիս Ազգ. կեդր. վարչութեան ու խնդրած է միանգամայն ի դէպ պարագային նուիրատուաց սրտի վստահութեան համար ստացագիր զրկե ուզող կի վարչութեանս յիշեալ գաղթավայրի սղգայնոց ներկայացնելու համար:

Նուիրատուաց անունները

Table with 2 columns: Name and Amount. Includes entries like 'Միջայել Պոյաճեան 10.', 'Յակոբ Նապոյեան 10.', 'Յարութիւն խաչատուրեան 10.', 'Յակոբ Տ. Նիկողոսեան 10.', 'Գևորգ Ասլանեան 5.', 'Տիգրան Ասլանեան 50.', 'Օհան Էզրեան 5.', 'Տկն. Էօմէն 2.', 'Գրիգոր Սեպեթեան 2.', 'Օննիկ Անտոնեան 2.', 'Պոլոս Կարապետեան 5.'

Ի դիմաց աղք. գոյծ. ժողովոյ Ատենադպիր Վ. Ատենադպետի Յ. Ազապար Պ. Բերքեթեան Վառնա 14 սեպտ. 1903 ԿԽԻԲ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Պուկարիոյ թաղական խորհուրդները ստացած են պատրիարքի Ռուս դեսպանին եկեղեցական կուլուածներու առթիւ, մատուցած գրութեան ֆաւորներէն պատճենը:

Պատրիարքը թաղական խորհուրդներուն թելադրած է որ վերջիններս ալ նոյն բովանդակութեամբ գրութիւններ յանձնեն Ռուս հիւպատոսներու ծարին ներկայացնելու համար:

«Կապուղա» ուսերէն թերթը կը հաղորդէ թէ ներքին գործոց նախարարին սեպտեմբեր 15ին հեռագրով զրկած հրամաններուն համաձայն կարս, Գանձակ, Շուշի և Նուխի քաղաքները պատերազմական վիճակի մէջ դրուած են:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Իշխանը վերադարձաւ Վառնա: Պարոն Նաչօվիչ արդէն Պոլիս հասած է ու իր պաշտօնին զրուխը անցնելով երկու անգամ երլտղ գացած է, բայց գեւ իր թուղթերը Ուլթանին չէ յանձնած:

Խրնովայի մէջ միացեալ ընդդիմադիր կուսակցութեան պետերը հալածանքի ենթակուած են, կառավարութեան կուսակցներու կողմէն: Իշխանութիւնները պաշտպանած են հալածումի ենթակարկող երբեմնի նախարարները:

Սուլթանը վախճալով Եւրոպական կոնտրոլ մտցնվելէ թելադրած է հարցնել պուկար կառավարութեան զօրքերը ցրուելու մասին: Պուկար նախարարապետը, ինչպէս կըսէ պուկար թերթը մը, թուրք գեսպանին հեռագրաւ պատասխանած է:

Իշխանի կառավարութիւնը պատրաստ է նոյնպէս զօրքերը ցրուել, միայն այն միակ պայ-

մանով որ երբ թուրքիա երկու գունդ զօրք ցրուէ, Պուկարիա մէկ գունդ:

Այս առաջարկութեան պատասխանը գեւ մտացուած չէ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

Նր կատուի որ իրապէս Աւստրիա և Թուրքիա կուզեն որ Մակեդոնիոյ բարենորոգումները կատարուին եւրոպական հսկողութեան տակ և այդ հսկողութիւնը պիտի կառարեն ուս և աստրիական հիւպատոսները, սակայն անգլիա, Ֆրանսա և Իտալիա կուզեն որ հսկողութեան համար եւրոպական բոլոր պետութիւններու ներկայացուցիչներէ յանձնախումբ մը կազմուի:

Թուրք կարեւոր շրջանակներու մէջ կը խօսուի որ Սուլթանը երբէք չը պիտի համաձայնի եւրոպական գոնթօլը ընդունել և մինչեւ վերջը պիտի ընդդիմանայ:

Պուկար թերթերու մուտքը Թուրքիա արգելուած է:

«Էնֆորմատիօն» թերթը կը հաղորդէ որ նաչովիչ նախ քան պոլիս կրթալը յայտարարած է պուկարօ—թերթական պատերազմը պատճառ պիտի ըլլայ որ պուկարիան ու Մակեդոնիան գրաւուին աստրիոյ և Ռուսկոյմէնատ մեզի համայ գաղտնիք չէ. աստոր համար ալ ես կերթամ հիմը պնելու ազգային քաղաքականութեան մը, որի հիմը պիտի կազմէ թուրք և պուկար համաձայնութիւնը:

ՆՈՐ ԳՐԻՔԵՐ

Խմբագրութիւնս շնորհակալութեամբ ստացաւ Հ. Յ. Գաշնակցութեան հրատարակած «Կովկասեան վէրքեր» 368 երեսնոց գիրքը, հեղինակութիւն է. Ակունի, Գրքին գիւն է երեք ֆրանք:

«Կապուղա» յարգելի խմբագրին արժանապատիւ և բամբան հօր Անէճք փոքրիկ և ուտանաւորով գրուած ազգային որբերգութիւնը, կապաշտական կեանքէն:

Թափրիզի առաջնորդ հայր Մուրադեանի շաբաթաթերթը «Գործ», որու բամբան գիւնն է հինգ րուբլի:

ՄԱՉԻ ՆԵՐԿ ԶՐԱՇԱԿԻ ՅԱՉՈՂՈՒԹԻՒՆ Գիւնի Գ. Ա. Ջարպուլեանի Վառնա Պուկարիա

ОТГОВОРНИКЪ Мурадъ-Ираносянъ Печатница „Взаимность“ Варна